

Alain de Botton

Felsefenin Tesellisi

Türkçesi: Banu Tellioglu

Deneme

İçindekiler

I

Toplum Tarafından

Kabul Görmemenin Tesellisi (Sokrates) 7

II

Yeterince Paraya

Sahip Olmamanın Tesellisi (Epikuros) 57

III

Düşkırıklığı Yaşamanın Tesellisi (Seneca) 93

IV

Kendisini Yetersiz

Hissetmenin Tesellisi (Montaigne) 141

V

Kırık Bir Kalbin Tesellisi (Schopenhauer) 209

VI

Zorluklar Yaşamanın Tesellisi (Nietzsche) 231

I

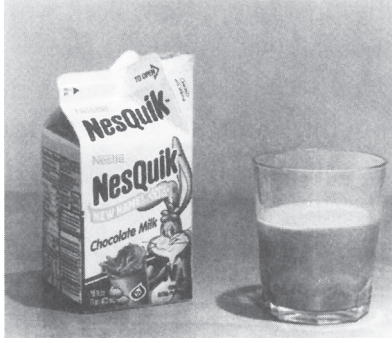
Toplum Tarafından
Kabul Görmemenin Tesellisi

1

Birkaç yıl önce, New York'ta soğuk bir kış sürerken, bir öğleden sonra beni Londra'ya götürecek olan uçağın kalkmasını beklediğim sırada, kendimi Metropolitan Müzesi'nin üst katındaki boş bir galeride buldum. Galeri çok aydınlıktı; çevrede, yerden ısıtma sisteminin çıkardığı huzur verici vınlama dışında hiç ses duyulmuyordu. İzlenimci ressamların tablolarına bakmaktan bıkkınlık geldiği için, o zamanlar pek düşkün olduğum Amerikan usulü sıcak çikolatadan içebileceğim kafeteryanın tabelasını arıyordum ki gözüme bir tablo çarptı. Alttaki levhada, tablonun 1786 sonbaharında Paris'te, otuz sekiz yaşındaki Jacques-Louis David tarafından yapıldığı yazıyordu.

Tabloda, Atina halkının ölümüne mahkum ettiği Sokrates bir tas baldıran içmeye hazırlanıyor; üzüntü içindeki arkadaşları çevresini sarmış. İÖ 339 yılının ilkbaharında üç Atina yurttaşı filozofla ilgili şikayette bulunmuş, onun yargılanmasını istemişlerdi. Filozofu, şehrin tanrılarına ibadet etmemekle, dine yenilikler getirmekle ve Atinalı genç erkeklerin ahlakını bozmakla suçluyordı; bunlar öylesine ağır suçlardı ki filozofa ölüm cezası verilmesini talep ediyorlardı.

Sokrates olanları bilgece bir sükunetle karşıladı. Felsefesini mahkeme önünde reddetmesi için kendisine bir fırsat verilmiş olmasına karşın, toplum tarafından kabul görmesine yardım edecek olanı değil inandığı şeyi yaptı ve Platon'un bize aktardığına göre jüri üyelerine şu cüretkâr sözleri söyledi:

Soluk aldığım ve aklım başımda olduğu sürece felsefeyle uğraşmaktan, size öğütler vermekten ve tanıdığım herkese doğruyu anlatmaktan asla vazgeçmeyeceğim ... Evet baylar ... beni beraat ettirseniz de ettirmesiniz de, yüz kere ölmem gerekse bile bilin ki davranışlarımı değiştirmeyeceğim.

Ve böylece filozof hayatının son günlerini geçirmek üzere Atina hapisanesine yollandı; ölümüse felsefe tarihine çok önemli bir an olarak geçti.

Bu olayın öneminin bir göstergesi de onun çok sık resmedilmiş olmasıdır. 1950 yılında Fransız ressam Charles-Alphonse Dufresnoy *Sokrates'in Ölümü* adlı tabloyu yaptı. Bu yapıt şimdi Floransa'da, (kafeteryası olmayan) Palatina Galerisi'nde sergileniyor.

Diderot, 18. yüzyılda *Dramatik Resim Üzerine* İnceleme adlı yapıtında Sokrates'in ölümünün resme taşınabilecek bir an olduğuna dikkat çekince bu olaya duyulan ilgi doruk noktasına ulaşmıştı.

Étienne de Lavallée-Poussin,
1760 (yaklaşık yıl)

Jacques Philippe Joseph de Saint-
Quentin, 1762

Étienne de Lavallée-Poussin,
1760 (yaklaşık yıl)

Jacques-Louis David resmin siparişini 1786 yılında, varlıklı bir Parlamento üyesi ve yetenekli bir Yunan Dili araştırmacısı olan Charles-Michel Trudaine de la Sablière'den aldı. Ücret hayli dolgundu; 6 bin lira peşin, 3 bin lira da resim teslim edilince ödenecekti (XVI. Louis, çok daha büyük bir tablo olan *Horatius'un Yemini*'ne yalnızca 6 bin lira ödemişti). Resim 1787 yılında ilk kez sergilendiğinde, Sokrates'in sonunu konu alan tablolar arasında en iyisi olarak nitelendirildi. Sir Jashua Reynolds'a göre bu tablo "*Sistina Şapeli*'nden ve *Raphael'in Odaları*'ndan sonra sanat adına gösterilmiş en takdire şayan çaba" idi. "Perikles zamanında Atinalılar bu resmi görselerdi onur duyarlardı."

Müzedeki hediyelik eşya dükkanından beş tane David kartpostalı satın aldım ve sonra, Newfoundland'ın (bulutsuz gökyüzünü aydınlatan dolunay ışığıyla parlak yeşile dönmüş) buzdan tarlaları üzerinde uçarken, bir taraftan, hostesin uyukladığım sırada tabağıma bırakmış olduğu renksiz akşam yemeğimi didikleterek bu kartpostallardan birini inceledim.

Kartpostalın üzerindeki resimde Platon yatağın ayakucunda oturmuş, devletin adaletsizliğine sessizce tanıklık ediyor; hemen yanında bir kalem ile bir parşömen tomarı görülüyor. Sokrates öldüğü zaman Platon 29 yaşındaydı ama David onu kır saçlı,

ciddi görünümlü, yaşlı bir adam olarak resmetmiş. Sokrates'in karısı Ksanthippe gardiyanlar eşliğinde hapisane hücrelerinden dışarı çıkarılıyor. Sokrates'in yedi arkadaşı farklı biçimlerde matem tutarken resmedilmiş. Sokrates'in en yakın dostu Kriton ise filozofun yanına oturmuş, ona bakıyor; bağlılığı ve endişesi gözlerinden okunuyor. Filozof, bir atletinkini andıran kol kasları ve gövdesiyle dimdik oturmuş. Yüzünde ne bir korku ne de bir pişmanlık var. Atinalıların onu budala ilan etmesi, inançlarını sarsmamış. Aslında David, Sokrates'i zehri yudumlarırken resmetmek istemiş ama şair André Chenier, filozofu bir taraftan hayatını sona erdirecek olan zehir dolu tase sükunetle uzanır, bir taraftan da bir felsefi mesele üzerine son cümlelerini yazarken resmetmesini önererek bunun, dramatik gerilimi artıracığını ve filozofun hem Atina'nın yasalarına itaat ettiğini hem de kendi içinden gelen çağrılara sadakat gösterdiğini vurgulayacağını söylemiş. Resimde üstün bir insanın son dakikalarında bile bir şeyler öğretmeye çalıştığına tanıklık ediyoruz.

Belki de kartpostaldeki resmin beni bu kadar çok etkilemesinin nedeni, burada resmedilen davranış ile benimki arasında tam bir zıtlık olmasıydı. Sohbetlerde tercihim doğruyu söylemek-tense, başkalarının benden hoşlanmasını sağlamak oluyordu. Karşımdakini memnun etme arzum yüzünden çocuğunun okul müsameresini seyreden bir veli gibi sıradan esprilere gülüyordum. Tanımadığım insanlara karşı, otelin zengin müşterilerine selam verirken onlara yaranmaya çalışan bir kapıcının yılışık tavrını takınıyor, istinasız herkes tarafından sevmeyi istemek gibi hastalıklı bir arzudan kaynaklanan o salyalı coşkuyu yaşı-yordum. Bir topluluk içindeyken, çoğunluk tarafından kabul gören fikirleri sorgulamaya kalkmıyordum. Alanlarında otorite olmuş kişilerin onayını almaya çalışıyor, onlarla karşılaştıktan sonra da acaba beni beğendiler mi diye endişelenip duruyordum. Gümrük kontrolünden ya da polis arabalarının yanından

geçerken, üniformalı memurların benimle ilgili iyi şeyler düşüncelerini istiyordum gizliden gizliye.

Oysa filozof, toplum tarafından kabul görmediği ve devlet onu suçlu bulduğu halde dize gelmemiştir. Başkaları onunla ilgili şikayette bulunduğu için düşüncelerini değiştirmemiştir. Üstelik, kendine olan güveni, kibirinden, saldırgan mizacından ileri gelmiyor, felsefi temellere dayanıyordu. Onaylanmadığı zaman kendine olan güvenini histerik bir biçimde değil akılcı temellere oturtarak yansıtmayı sağlayacak düşüncelerle donatmıştı felsefe Sokrates'i.

O gece buzla kaplı topraklar üzerinde uçarken, insan aklının bu denli bağımsız olabileceği düşüncesi bana ilham ve coşku verdi. Toplum tarafından onaylanan davranış biçimlerine ve fikirlere doğru tembelce meyletmekten başka şeyler de yapabileceğimi düşündürdü bana. Sokrates'in yaşamı ve ölümü beni akılcı bir şüpheciliğe davet ediyordu.

Daha genel bakıldığında, Yunan filozofun simgesi olduğu bu mesele beni, ilk bakışta hem çok büyük hem de gülünç diye nitelendirilebilecek bir göreve çağırıyordu: Felsefe yoluyla bilgelik olmaya. Tarih boyunca filozof diye anılan bütün düşünürler kuşkusuz birbirlerinden çok farklıydılar (aslında aralarındaki görüş farklılıkları o denli büyüktü ki bütün bu insanlar bir kokteylde bir araya toplanacak olsalardı birbirlerine söyleyecek bir şey bulamadıkları gibi, birkaç kadehten sonra gırtlak gırtlığa gelirlerdi), ama buna karşın, aralarına yüzyıllar girdiği halde ortak yanları olan birkaçını ötekilerden ayırmak mümkündü. Bunlar, felsefe sözcüğünün Yunanca köklerinde kendini açığa vuran – *philo*, sevgi, *sophia*, bilgelik– felsefi anlayışa çok da abartıya kaçmayan bir sadakatle bağlı; en tarifsiz acılarımızın nedenleriyle ilgili teselli edici, pratik birkaç şey söyleme konusunda hevesli kişilerdi. İşte bana ancak bu adamlar yardım edebilirdi.